



Emile Gallé 'Larmes de soude', tranen van soda (1903). Hoogte 16,3 cm, diameter 17,5 cm. De aanleiding voor het maken van deze vaas was een opdracht die Gallé kreeg voor de Belgische Solvay sodafabriek. De witte tranen lopen als druppels (tranen) van witte soda naar beneden. Hiermee toont het object een andere kant van art nouveau waarbij juist de industrie, en niet de natuur of japanse kunst, als inspiratiebron dient. Collectie Rijksmuseum, Amsterdam.

Glas als levenswerk

Hoe Hugo van Win een kunstvorm beschermde

Tekst Marloes de Moor

Als particulier of bedrijf kun je een Cultuurfonds op Naam instellen bij het Cultuurfonds en zelf een specifieke bestemming geven aan je donatie. Dat kan via een eenmalige of periodieke schenking. Zo riep Hugo van Win (1920-2004) het Hugo van Win Glasfonds in het leven. Zijn neef Ernst van Win vertelt over Hugo en het fonds dat zich als enige in Nederland specifiek richt op glaskunst.

Geestdriftig bladert Ernst van Win door de Sotheby's veilingcatalogus van 13 december 2004. 'The Hugo van Win Glas Collection' staat op de glimmende voorzijde. 'Hij had zó veel moois,' verzucht hij. 'Deze glazen kom was het meest bijzondere stuk. Daar is er maar één van in de wereld. Cultuurhistorisch ook interessant. Hij is in de decadente tijd, vlak voor de Russische revolutie, vervaardigd door Tiffany & Co uit New York én Fabergé uit Sint Petersburg. Daarna is hij nooit meer gemaakt. Iedereen wilde hem hebben.'

Hij bladert door: 'Of deze glasschaal van Gallé uit 1902. Ook een topstuk van grote schoonheid en vakmanschap. In Jugendstil met de insecten erop. Je moet snel werken om het te maken, want

je kunt zulke details alleen maar verwerken als het glas nog vloeibaar is.'

Hoor Ernst van Win, die betrokken is bij het Hugo van Win Glasfonds, een vijftal minuten bevlogen praten en je weet dat zijn oom hem de liefde voor glas met verve bij heeft gebracht.

Van Win slaat de catalogus dicht. Hij ziet nog zo voor zich waar de topstukken stonden in het huis van zijn oom. De Boheemse likeurglaasjes. Het indrukwekkende, gestroomlijnde glazen boegbeeld van René Lalique, dat vroeger op de neus van een Rolls Royce prijkte. Of die hele tafel vol Engelse presse-papier bollen; elk bloemetje met de hand geblazen.

Als jongeman keek hij zijn ogen uit als hij zijn oom bezocht. Hugo van Win bewoonde op het eind van zijn leven een groot appartement in een statig wit hoekpand met een markant erkertorentje op de hoek van de P.C. Hoofdstraat, tegen het Vondelpark aan. Daarbinnen koesterde hij een paradijs van glaskunst.

Kort na de oorlog begon Hugo van Win met het verzamelen van glas. 'Het was zijn grote liefde. Als hij iets in zijn hoofd had, kon hij zo op en neer naar New York vliegen voor een aankoop. Hij wist er veel van en kon er prachtig over vertellen. Stapels boeken had hij erover. Hij onderhield ook veel contact met mensen die er verstand van



• Links: bloembolglazen (2003). Hoogte 9 en 13,5 cm. Ontwerp door Menno Jonker, uitgevoerd door glasinstrumentmaker Edwin Dieperink. Getoond op de tentoonstelling 'Voor de Vlam' (2024) in het Nationaal Glasmuseum.

hadden, zoals de familie Laméris, glaskunstenaar Floris Meydam en glasexpert Rob Driessen.'

Cultuurliefhebber

Zo kwetsbaar als het glas was waarmee Van Win zich omringde, zo sterk en onverzettelijk was hij zelf. Onder de valse naam Bertus de Witte meldde hij zich in 1944 vrijwillig aan bij de Duitse Arbeitseinsatz, terwijl hij in werkelijkheid een Joodse jongen was, die op deze gewaagde manier probeerde onder te duiken. 'Mijn oom werd geplaatst als hoofd boekhouder bij Siemens en vervalste onder meer de boeken. Het laatste oorlogsjaar maakte hij in Berlijn de geallieerde bombardementen mee,' vertelt Ernst van Win. Toen Hugo van Win na de bevrijding terugkeerde naar Nederland bleek het hele gezin als een van de weinige de oorlog te hebben overleefd. Hij schreef er in 1997 het boek *Een Jood in Nazi-Berlijn* over. In 1946 toonde hij zich opnieuw dapper door geen schuilnaam te gebruiken op de eerste bijeenkomst van homobeweging COC in het Amsterdamse café De La Paix. Van Win, een van de oprichters van het COC, trok zich niets aan van de in die tijd heersende opvattingen. "Ik bepaal zelf wat ik doe," zei hij en ging zijn eigen weg,' verklaart zijn neef. Samen met zijn vader Salomon van Win zette Hugo na de oorlog de in 1925 opgerichte Dropfabriek en Importhandel De Atlas in Amsterdam voort. In 1957 nam hij het bedrijf over en bouwde dat succesvol uit. De zaken gingen zo goed dat hij mooie objecten van beroemde Franse glasmakers als Lalique en Gallé kon aanschaffen.

De zaken gingen zo goed dat hij objecten kon aanschaffen

'Hij was een zakenman, maar hield daarnaast erg van cultuur. Lange tijd had hij een partner op wie hij dol was en met wie hij die interesse deelde. Ze woonden samen in Edam. Toen zijn vriend bij hem wegging, verhuisde Hugo terug naar Amsterdam.'

Vanaf dat moment had Ernst van Win vaker contact met zijn oom. Die was trots op hem, als een vader op een zoon, en introduceerde hem niet zelden met 'Kijk, dit is mijn neef Ernst; hij is advocaat!'

'Een tot twee keer per jaar spraken we af. Hij kleeedde zich dan keurig aan met blazer en das en zocht een goed restaurant uit, liefst niet te goedkoop. Het eerste half uur mopperde hij een beetje. Dat liet ik over me heen komen tot zijn stemming omsloeg en hij ontzettend leuk praatte over kunst, over glas en over de prachtige reizen die hij maakte. Ik genoot daarvan. Hij leerde me veel over glaskunst, over art deco, over het verschil

tussen Gallé en Lalique. Als ik naar Venetië ging, vertelde hij me dat ik naar die en die glasblazer in Murano moest gaan: "dan noem je mijn naam; hij kent me wel!"'

Aandacht voor de glaskunst

Hugo van Win leidde zijn neef in die jaren min of meer op om een goede executeur te worden. 'Hij vond het belangrijk dat zijn nalatenschap op de juiste manier beheerd werd. Zo wilde hij dat zijn glascollectie in delen terecht zou komen bij musea en collectioneers. De opbrengst moest ten goede komen aan culturele, goede doelen. Hij schonk bijvoorbeeld aan het Aidsfonds, de National Trust en de Rembrandtstichting.' Het grootste deel ging echter naar het Hugo van Win Glasfonds, een CultuurFonds op Naam dat Van Win in 1997 oprichtte. 'We legden samen de doelstellingen vast en bespraken die met onder meer Hans van Straten, adviseur beeldende kunst bij het Cultuurfonds. Hugo was toen achter in de zeventig en had een broze gezondheid. De laatste jaren hield ik zijn hand vast om hem te ondersteunen als we erheen liepen. Maar hij bleef altijd de baas.'

Van Win ergerde zich eraan dat glaskunst in Nederland steeds meer een onderschoven kindje werd, terwijl het volgens hem tot de mooiste kunstvormen behoorde. 'Het is een ambacht waarmee je iets kunt maken wat kan dienen in het huishouden, maar waar tegelijkertijd een prachtige vormgeving aan verbonden is. Vaak kun je het helemaal als kunstwerk zien. Hij zag dat de mensen die écht aandacht voor glas hadden dreigden uit te sterven. Met zijn fonds wilde hij de bekendheid van glaskunst vergroten en iets betekenen voor de opleiding van glaskunstenaars en de voortzetting van het ambacht. Daarnaast moesten musea en instellingen de middelen krijgen om glaskunst voor hun collectie aan te kopen.' Het Hugo van Winfonds is het enige fonds in Nederland dat zich specifiek met glas bezighoudt. 'Er zit redelijk wat geld in, dat belegd wordt door het Cultuurfonds. Elk jaar is er een fors budget beschikbaar dat door het Cultuurfonds wordt besteed aan verschillende projecten, en soms doe ik een suggestie.'

Gesteunde projecten

Het mooiste project vindt Ernst van Win de meerjarige ondersteuning aan het Rijksmuseum, waardoor een conservator voor de glascollectie kon worden aangesteld. 'Maartje Brattinga, een jonge kunsthistorica, gespecialiseerd in glas, kan hierdoor carrière maken in het grootste museum van Nederland. Dit past helemaal bij wat Hugo voor ogen had. Door de verbinding die zij legt met de glaskunstwereld en haar publicaties gebeurt er wat Hugo voor ogen had en kunnen bovendien nieuwe aankopen worden gerealiseerd, zoals het glasobject *Larmes de soude* van Emile Gallé.'



• Links: groep replica schertsglazen door Marc Barreda, die gespecialiseerd is in historische glas-technieken. Foto Pieter van den Boogert. In 2024 gaf Barreda een demonstratie met zijn mobiele glasatelier tijdens het symposium GLAS2024 in het Kunstmuseum in Den Haag. Het Hugo van Win Glasfonds maakte zowel symposium als mobiel glasatelier (2020) financieel mogelijk.

• Boven: glasmonument voor Mieke van Win, die bij haar broer Hugo van Win is begraven, door glaskunstenaar Judith Roux (2024). Op hetzelfde graf, op begraafplaats Driehuis Westerveld in Santpoort-Noord, prijkt een glasobject van Jan Wolkers voor Hugo van Win. Dit was het laatste kunstwerk van Wolkers (2007).



Ook helemaal in de geest van Hugo van Win is het kennissymposium GLAS2024 in Kunstmuseum Den Haag, dat met geld uit het fonds werd georganiseerd. Meesterglasblazer Marc Barreda (1977) gaf er met zijn mobielglasatelier verschillende demonstraties. In 2020 maakte het Hugo van Winfonds dit mobiele atelier al mogelijk. Het kan verplaatst worden naar verschillende locaties zodat Barreda beter kan samenwerken met studenten, kunstenaars en ontwerpers.

Het enige fonds dat zich specifiek met glas bezighoudt

Het doorgeven van het ambacht is een andere belangrijke doelstelling van Hugo van Win. Daar paste de tentoonstelling *Voor de Vlam* van het Nationaal Glasmuseum Leerdam goed bij. Die toonde multidisciplinaire werken van glasinstrumentmaker Edwin Dieperink. 'Hugo vond naast kunst vakmanschap belangrijk. Er zijn niet veel écht ambachtelijke glaskunstenaars meer, terwijl Nederland ooit de top van de wereld bereikte met Andries Copier als voortrekker. Dieperink beheerst als glasinstrumentmaker alle technieken en kan die doorgeven aan anderen.'

Een initiatief van het Cultuurfonds, Ernst van Win en zijn familie was het realiseren van een glazen glasmonument voor Hugo's zus Mieke van Win (1927-2018) op begraafplaats Driehuis Westerveld in Santpoort-Noord. 'Hugo heeft daar zelf ook een plek en maakte ruimte voor verschillende graven. Zijn zus ligt nu bij hem. Wij vroegen drie jonge glaskunstenaars om een werk voor haar graf te maken. Unaniem kozen we voor dat van Judith Roux. Het is prachtig en past goed bij het glasmonument van Jan Wolkers, dat hij voor het graf van Hugo maakte. Het zonlicht valt zo mooi op het glas, als je vanaf de heuvel aan komt lopen. Je ziet de lucht weerspiegeld in het kunstwerk van Roux. En de golven van de zee die nabij is, keren weer terug in het werk van Wolkers.'

Ferm en elegant torent Wolkers' creatie uit boven het graf van Hugo van Win. Het is het laatste kunstwerk dat hij ontwierp. 'Een maand nadat hij de opdracht kreeg, belde hij me op. "Ernst," zei hij, "ik heb besloten dat het 3 meter hoog wordt. Dat mag niet van Driehuis Westerveld, maar ik heb gezegd dat ze niet moeten zeuren. Want hij is een groot man, jouw oom, en het is van glas!"'

Wilt u donateur worden van het Cultuurfonds of een CultuurFonds op Naam instellen? Ga dan voor meer informatie naar www.cultuurfonds.nl/geven of doe eenvoudig een donatie via de uitneembare kaart in deze *Vind*, zie pagina 98.